

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра ФІНАНСІВ  
(найменування кафедри)

**РЕФЕРАТ**  
**кваліфікаційної роботи**  
**на здобуття освітнього ступеня бакалавра**  
**зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**  
**за бакалаврською програмою**  
**Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування**  
на тему: **«Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні»**

**Виконавець:**

студентка ЦЗВФН група 4зф8

Шишова Ганна Олексіївна

(прізвище, імя, по батькові)

/підпис/

**Науковий керівник:**

доцент кафедри фінансів, к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Шикіна Наталія Анатоліївна

(прізвище, імя, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА-2022

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

*Актуальність.* Прибутковий податок з громадян посідає головне місце у податковій системі будь-якої країни. Це зумовлено цілим рядом факторів. По-перше, прибутковий податок з громадян має вагомое фіскальне значення для бюджетів усіх рівнів. Питома вага прибуткового податку відносно валового внутрішнього продукту може сягати 10 і більше відсотків. По-друге, прибутковий податок з громадян здатний бути ефективним фіскальним інструментом регулювання соціальних та економічних процесів у суспільстві. По-третє, останніми роками збільшується ефективність адміністрування прибуткового податку з громадян, що пов'язано із розробкою та широким розповсюдженням електронних сервісів для платників податків.

Український аналог прибуткового податку з громадян – податок на доходи фізичних осіб наразі є одним з бюджетоформуючих податків для вітчизняного бюджету місцевого рівня, тобто загальнодержавний прямий податок, який справляється з доходів фізичних осіб як у вигляді заробітної плати, так і у вигляді доходів від підприємницької діяльності, від пасивних доходів тощо. Запроваджуючи податок на доходи фізичних осіб державна влада впливає на рівень доходів громадян. Податок на доходи фізичних осіб є регулятором, оскільки перерозподіляє дохід кожного члена українського суспільства, а внаслідок сплати податку формується взаємозв'язок платника з державою: кожен платник податку на доходи фізичних осіб стає учасником бюджетного процесу під час формування доходів бюджетів усіх рівнів влади.

Проблема оподаткування доходів фізичних осіб завжди була актуальною, що зумовлено його особливим значенням. Слід зазначити, що, з одного боку, застарілі, невирішені проблеми справляння та адміністрування цього податку, а з іншого боку, податкові новації, які з'явилися з ухвалою Податкового кодексу України та внесенням численних змін до цього

законодавчого акту, все це потребує сучасного розгляду та вирішення проблем справляння податку на доходи фізичних осіб.

Питання оподаткування, ефективності роботи податкової системи в європейських країнах та Україні та проблематику справляння податку на доходи фізичних осіб досліджували у своїх працях такі вчені, як В. Андрущенко, Л. Барабаш, К. Безверхий, О. Волкова, А. Гальчинський, А. Гаденко, П. Гензель, А. Гречко, А. Гропеллі, О. Діброва, О. Дубовик, Т. Єфіменко, В. Загорський, В. Зимовець, А. Ісаєв, Дж. Кейнс, А. Крисоватий, М. Слатвінська, В. Мельник. Проте, незважаючи на значний перелік наукових публікацій, присвячених зазначеній науковій проблематиці, з одного боку, зміни в механізмах оподаткування доходів громадян викликані прийняттям низки нормативно-правових актів, а з іншого боку, загострення проблем забезпечення належного рівня життя населення та оподаткування їх прибутків вимагає поглиблення наукових досліджень проблем справляння ПДФО.

*Мета кваліфікаційної роботи* полягає є поглибленні теоретичних основ оподаткування податком на доходи фізичних осіб та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення його справляння.

Реалізація поставленої мети обумовила виконання таких *завдань дослідження*:

- ✚ визначити економічну сутність прибуткового податку з громадян, податку на доходи фізичних осіб;
- ✚ дослідити історію виникнення прибуткового оподаткування доходів громадян;
- ✚ розглянути сучасний український механізм справляння податку на доходи фізичних осіб
- ✚ провести моніторинг надходжень податку на доходи фізичних осіб до зведеного, державного бюджету України;
- ✚ визначити роль податку на доходи фізичних осіб у формуванні доходів місцевих бюджетів України;

- ✚ розглянути надходження податку на доходи фізичних осіб до бюджету міста Одеси;
- ✚ дослідити досвід розвинених країн щодо прибуткового оподаткування громадян та можливості його використання в Україні;
- ✚ розробити пропозиції стосовно удосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.

*Об'єктом дослідження* є економічні відносини, що виникають під час справляння податку на доходи фізичних осіб.

*Предметом дослідження* є система оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.

*Методи дослідження.* є сукупність загальнонаукових та економічних методів дослідження, зокрема: теоретичні узагальнення, аналіз, синтез, графічний метод, конкретизація, статистичні методи.

*Інформаційною базою* кваліфікаційної роботи є законодавчі та нормативно-правові акти України, аналітичні матеріали Державної податкової служби України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Пенсійного фонду України, окремих розвинутих зарубіжних країн, а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених тощо.

*Обсяг та структура роботи.* Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (65 найменувань) та 3-х додатків на 3-х сторінках. Загальний обсяг роботи становить 84 сторінки. Основний зміст викладено на 62 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 17 рисунків.

## **ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ**

у першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ» розглянута економічна сутність податку на

доходи фізичних осіб. Досліджена історія виникнення прибуткового оподаткування громадян. Розглянутий чинний в Україні механізм справляння податку на доходи фізичних осіб за елементами оподаткування;

у другому розділі «ФІСКАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ» проведено моніторинг надходжень податку на доходи фізичних осіб до зведеного та державного бюджету. Розкрита роль податку на доходи фізичних осіб у доходах місцевих бюджетів України. Проаналізовані надходження податку на доходи фізичних осіб в бюджет міста Одеси;

у третьому розділі «НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ» на підставі вивчення міжнародної практики прибуткового оподаткування фізичних осіб в розвинутих країнах, розроблені пропозиції вдосконалення оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.

## **ВИСНОВКИ**

Проведене дослідження в кваліфікаційній роботі бакалавра дозволяє зробити такі висновки.

Оподаткування доходів громадян є не тільки основним джерелом формування бюджетних ресурсів країни, а і головним фінансовим важелем соціальних та економічних процесів. Воно впливає на обсяг, структуру доходів громадян, має вирівнювати їх доходи, впливає на рівень заощаджень фінансових ресурсів громадян, а рівень активності інвестиційної діяльності, на процеси нагромадження капіталу, на обсяги сукупного споживання, а також на інші чинники стабілізації економічного розвитку суспільства. Оподаткування доходів фізичних осіб входить до складових фінансового механізму. В результаті перерозподілу доходів фізичних осіб, з одного боку, реалізується економічна доктрина стосовно рівня добробуту різних верств та

груп населення, а з іншого боку – формується фінансова база бюджетів усіх рівнів.

Податок на доходи фізичних осіб має направленість на забезпечення соціальної справедливості податкової системи, так, як рівень оподаткування громадян стає в пряму залежність від обсягів їх доходів. У результаті дослідження розглянуті особливості виконання податком на доходи фізичних осіб фіскальної та регулюючої функції.

Розглядаючи історичний розвиток системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні ми прийшли до висновку, що доцільно виділяти чотири основних етапи, кожний з яких вирізняється: нормативно-правовим забезпеченням; підходами до оподаткування (запровадженнями пропорційних чи прогресивних ставок оподаткування; розширення чи звуження бази оподаткування тощо). При цьому гостроти набуває проблемами нестабільності податкового законодавства щодо оподаткування як трудових, так і нетрудових (пасивних) доходів громадян.

Структура надходжень податку на доходи фізичних осіб до бюджетів вказує на домінантне значення доходів у вигляді заробітних плат, соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів населенням. Недостатніми є обсяги податкових надходжень від пасивних доходів громадян. Це свідчить про наростання дисбалансів у структурі надходжень фінансових ресурсів до кишень українців: іноді зростання соціальних виплат відбувалося вищими темпами, ніж оплата праці та доходів від підприємницької діяльності та само зайнятості, або доходи приховують.

Отже, заробітна плата є основним доходним джерелом громадян України в контексті персонального прибуткового оподаткування, оскільки саме вона забезпечує найбільшу частку надходжень від ПДФО в Україні.

В 2021 році серед основних надходжень Зведеного бюджету України податок на доходи фізичних осіб склав 22,9 %. В загальному обсязі надходжень до Державного бюджету України податок на доходи фізичних осіб досяг рівня 10,6 %.

Податок на доходи фізичних осіб протягом періоду 2015-2021 років продовжує зберігати позицію одного з найвагоміших за обсягом джерела дохідної частини місцевих бюджетів України та зберігає тенденцію до збільшення в подальшому. Надходження податку на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів стрімко зростають через цілу низку факторів, серед яких зазначимо:

- збільшення середньої заробітної плати, яка здатна збільшити базу оподаткування податком на доходи фізичних осіб;

- позитивна тенденція до зростання низькооплачуваних верств населення, а саме зростанням мінімальної заробітної плати, яка наразі складає 6500 грн. та суттєво перевищує прожитковий мінімум для працездатних осіб.

За результатами дослідження досвіду оподаткування доходів громадян зарубіжних країн, зазначимо, що в основу оподаткування доходів громадян покладено принцип соціальної справедливості, за яким більше платять ті члени суспільства, котрі мають вищі доходи. Відтак держава регулює доходи громадян, впливає на збільшення платоспроможності громадян, стимулювання попиту, розмір споживання та заощадження, що, в свою чергу, призводить до підвищення темпів економічного зростання. Основним напрямом подальшого удосконалення вітчизняної законодавчої бази у цій сфері має стати зменшення податкового навантаження на соціально незахищені верстви населення та зростання відповідальності платників податку за ухилення від оподаткування. Практика оподаткування фізичних осіб у зарубіжних країнах не може бути абсолютною основою для копіювання оподаткування в Україні. Не існує однакового підходу до обчислення та сплати прибуткового податку. У кожній країні механізм оподаткування визначається з урахуванням національних особливостей.

Для реалізації на практиці іноземного досвіду та з метою формування нової сталої та дієвої системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні, доцільно:

1. Заміна військового збору надбавкою до ПДФО. Такий захід дасть

змогу полегшити податкове адміністрування як для фізичних осіб – платників, для податкових агентів, так і для державної податкової служби України.

2. Заміна ПДФО єдиним збором з фізичних осіб. Такий захід спрямований на використання платежів з фізичних осіб за цільовим призначенням (стягнення єдиного збору з фізичних осіб, на відміну від ПДФО, передбачатиме внесок з умовою отримання платниками спеціальної вигоди замість справлення безумовного платежу).

3. В короткому періоді застосування податкової соціальної пільги на єдиний збір з фізичних осіб з огляду на мінімальну заробітну плату (замість прожиткового мінімуму для працездатних осіб).

4. В довгостроковому періоді застосування граничного доходу (неоподаткованого мінімуму доходів громадян), з якого податок на доходи фізичних осіб не справляється.

5. Поступове запровадження прогресії в оподаткуванні доходів фізичних осіб. Прогресію слід запроваджувати поступово: додавати раз на п'ять років по одній додатковій ставки, що є більшою за існуючі для доходів, які суттєво перевищують середню заробітну плату.

6. Необхідно проводити політику стримання зростання ставок податку на доходи фізичних осіб.

7. Застосування непрямих методів визначення податкових зобов'язань платників податку на доходи фізичних осіб, які дозволять оподатковувати доходи громадян, які зараз знаходяться у тіні.

8. Інші заходи з детінізації доходів населення. Продовження практики нульового декларування. Поширення практики декларування доходів на всіх громадян.

9. Спрощення процедур адміністрування податків та зборів в Україні, зокрема адміністрування податку з доходів фізичних осіб (ПДФО) та єдиного соціального внеску (ЄСВ), які мають об'єднатися в один збір.



10. Надати податкові права органам місцевого самоврядування щодо запровадження ставок податку на доходи фізичних осіб в частині податку, що надходять до їхніх бюджетів.

Реалізація на практиці запропонованих заходів стане запорукою підвищення довіри до державних інституцій, відновлення принципу справедливості, сприятиме виведенню з тіні доходів, зменшенню податкового тягаря й конфліктності між платниками податків і контролюючими органами та покращенню податкової дисципліни.

## АНОТАЦІЯ

### **Шишова Г.О. «Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні»**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «07072 Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою «Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування».

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022.

У роботі розглядаються теоретичні засади оподаткування доходів фізичних осіб. Досліджена економічна сутність податку на доходи фізичних осіб та його значення, а також історія виникнення прибуткового оподаткування громадян. Розглянуто сучасний механізм стягнення податку на доходи фізичних осіб в Україні.

Проведено моніторинг надходження податку на доходи фізичних осіб до зведеного, державного бюджету. Розкрита роль податку на доходи фізичних осіб у доходах місцевих бюджетів України протягом 2015-2021 років, а також бюджету міста Одеси. Досліджено досвід розвинених країн щодо прибуткового оподаткування громадян. Розроблені шляхи вдосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.

Запропоновано: запровадити в Україні прогресивне оподаткування доходів громадян; надати можливість більш широкому колу громадян користуватися податковою соціальною пільгою; провести заходи з детінізації доходів громадян; надати податкові повноваження з податку на доходи фізичних осіб органам місцевого самоврядування тощо.

**Ключові слова:** податок на доходи фізичних осіб, прибутковий податок з громадян, механізм стягнення податку, податкові соціальні пільги, податкові доходи бюджету.

## ANNOTATION

### **Shishova G.O. «Personal income taxation in Ukraine»**

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty

«07072 Finances, banking and insurance»

(code and name of the specialty)

for the educational program «Finance, financial management and insurance». –

(title of the educational program)

Odessa National Economics University. – Odessa, 2022.

The paper considers the theoretical principles of personal income taxation. The economic essence of personal income tax and its significance, as well as the history of personal income tax

have been studied. The modern mechanism of personal income tax collection in Ukraine is considered.

The receipt of personal income tax to the consolidated state budget was monitored. The role of personal income tax in the revenues of local budgets of Ukraine during 2015-2021, as well as the budget of the city of Odessa is revealed. The experience of developed countries in terms of personal income taxation has been studied. Ways to improve the mechanism of personal income taxation in Ukraine have been developed.

It is proposed: to introduce in Ukraine progressive taxation of citizens' incomes; to enable a wider range of citizens to enjoy social tax benefits; to take measures to de-shadow the incomes of citizens; to provide tax powers on personal income tax to local governments, etc.

**Key words:** personal income tax, personal income tax, tax collection mechanism, social tax benefits, budget tax revenues.